

İzmir'in Kentsel Kesiminde Sera Sebzeleri Tüketiminin Analizi

Gizem ÖZÇİNGIRAK¹, Sait ENGİNDENİZ¹

¹Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, 35100 Bornova-İzmir

Makale Künyesi

*Araştırma Makalesi /
Research Article*

*Sorumlu Yazar /
Corresponding Author*
Gizem ÖZÇİNGIRAK
gizemozcingirak@hotmail.com

Geliş Tarihi / Received:
17.04.2019
Kabul Tarihi / Accepted:
16.05.2019

Tarım Ekonomisi Dergisi
Cilt: 25 Sayı: 1 Sayfa: 53-66
Turkish Journal of
Agricultural Economics
Volume: 25 Issue: 1 Page: 53-66

DOI 10.24181/tarekoder.554834

Özet

Bu araştırmanın amacı; İzmir'in Konak, Karşıyaka ve Bornova ilçelerinde taze (yaş) sera sebzesi tüketimine yönelik hane halkı yapısını, tüketim eğilimlerini ve tercihlerini analiz etmektir. Bu amaçla oransal örnek hacmi formülünden yararlanarak Karşıyaka, Konak ve Bornova ilçe merkezlerinde yaşayan 139 hane halkı üyesinden anket yöntemiyle veriler derlenmiştir. Toplanan verilerin analizinde, öncelikle hane halklarının demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri ortaya konulmuş, daha sonra sera sebzeleri satın alma ve tüketim davranışları analiz edilmiştir. Hane halklarının sera sebzeleri satın alma ve tüketiminde önem verdikleri faktörlerin, gelecek eğilim ve beklentilerinin değerlendirilmesinde beşli likert ölçeği kullanılmıştır. Hane halklarının sera sebzeleri tüketimini etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin analizinde lojistik regresyon (logit) modelleri oluşturulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, görüşülen hane halkı üyelerinin %67.63'ü kadın, %32.37'si ise erkektir. Hane halklarının ortalama aylık geliri 4554.32 TL olarak hesaplanmıştır. Hane halkı üyelerinin %49.64'ünün sera sebzeleri konusunda bilgili veya çok bilgili olduğu belirlenmiştir. %31.65'i az bilgili olduğunu belirtmiştir. Hane halklarının %71.22'si sera sebzesi tüketmektedir. Hane halklarının sera sebzesi tüketiminde dikkate aldıkları en önemli kriter tazeliştir. Bunu sırasıyla hijyen, tat ve lezzet izlemektedir. Hane halklarının sera sebzesi tüketme olasılığını bireyin çalışıyor olması, ailesindeki birey sayısı ve hane halkının geliri pozitif yönde etkilemektedir.

Anahtar kelimeler: Sera sebzeleri, tüketicici tercihi, tüketicici tutum ve davranışları, tüketicici eğilimi.

Analysis of Greenhouse Vegetables Consumption in Urban Area of İzmir Province

Abstract

The aim of this study was to analyze household consumption, consumption trends and preferences of fresh greenhouse vegetables in Konak, Karsiyaka and Bornova districts of İzmir. For this purpose, data have been evaluated by survey method from 139 household members which live in Karsiyaka, Konak and Bornova district. In data analysis, firstly the demographic and socio-economic characteristics of the households have been determined, and then the purchase and consumption behaviors of their for greenhouse vegetables have been analyzed. The important factors for purchasing and consumption of greenhouse vegetables and future trends and expectations of households have been assessed from the Likert scale. Logistic regression (logit) models were formed in the analysis of socio-economic factors affecting greenhouse vegetables consumption of household. According to the results, 67.63% of household members were female and 32.37% were male. The average monthly income of households was calculated as 4554.32 TL. It was determined that 49.64% of the household members were knowledgeable or very knowledgeable and 31.65% determined as less knowledgeable about greenhouse vegetables. The most important criteria that households take into account the consumption of greenhouse vegetables is freshness. This has been followed by hygiene, taste and flavor. The possibility of households consume greenhouse vegetables positively affects the number of individuals in the family and the household income.

Key words: Greenhouse vegetables, consumer preference, consumer attitudes and behaviors, consumer tendency.

1.GİRİŞ

TÜİK'in 2017 yılı verilerine göre Türkiye'de 798.000 hektar alanda sebze üretimi yapılmaktadır. Domates 12.7 milyon tonluk üretimi ile en çok üretilen yaş sebzedir. Bunu sırasıyla karpuz (4 milyon ton), kuru soğan (2.1 milyon ton), hıyar (1.8 milyon ton) ve kavun (1.8 milyon ton) izlemektedir (TÜİK, 2018). Türkiye'de seralarda yetiştirilen ana ürün grubu da sebzelerdir (%95.3), bunu kesme çiçek ve iç mekan bitkileri (%3.5) ile meyve türleri (%1.2) izlemektedir (Tüzel vd., 2015).

Türkiye'de açıkta ve seralarda üretilen sebzelerin önemli bir bölümü yurtiçinde tüketilmekle birlikte, bazı sebzelerin dışsatımı da gerçekleştirilmektedir. Ancak dışsatım, üretim potansiyeli ile doğru orantılı değildir. Son yıllarda bazı kimyasal girdilerin çevre ve insan sağlığına olumsuz etkilerinin ortaya çıkmasıyla tüketiciler sera sebzeleri tüketimini sorgulamaya başlamışlardır. Dolayısıyla seralarda yetiştirilen ürünlerde kullanılan girdiler kamuoyunda da tartışma konusu olmuştur ve tüketicici davranışlarını etkilemektedir. Artan bilgi ve gelir düzeyi tüketicicilerin daha fazla bilinçlenmesine ve üretim tekniklerinde de değişikliklere neden olmaktadır (Gül vd., 2008). Toplumda bilinçli tüketicici sayısının gittikçe artması tüketicici davranışları kavramının önemini arttırmıştır. Tüketicici davranışları kişilerin ihtiyaçlarını gidermek amacı ile satın aldıkları mal ve hizmetleri neden, nasıl, ne zaman aldıklarını göstermektedir. Tüketicici davranışı, tüketicicilerin karar alma sürecinin ve tutumlarının bir sonucu olarak hayata geçirdikleri, bir ürünü satın alma veya tercih etme davranışlarıdır (Altunışık vd., 2001).

Sera sebzeçiliğinde gerek üretim, gerekse pazarlama faaliyetlerine yön verebilmek için sera sebzelerini tüketen ve tüketmeyen bireylerin kişisel, sosyo-kültürel, ekonomik, psikolojik vb. özelliklerinin belirlenmesi, sera sebzelerini tüketmeyen bireylerin tüketmeme nedenlerinin tespit edilmesi ve tüketicilerin sera sebzelerini satın alma kararını etkileyen faktörlerin incelenmesi konusunda araştırmaların yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu yönde yapılacak araştırmalarla tüketicilerin sera sebzelerine yönelik tutumları belirlenebilecek ve elde edilecek sonuçlar üreticilerin ve girişimcilerin kararlarında yönlendirici olabilecektir. Diğer taraftan, tüketici beklenti ve taleplerinin ortaya konması, ülke içi sera sebze üretiminin sürdürülebilirliği ve uygun politikaların oluşturulması açısından da önemli olacaktır.

Türkiye'de bugüne kadar yapılan çalışmalar incelendiğinde organik ve geleneksel yaş sebze tüketimi ve satın alma yeri tercihine yönelik bazı çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Büyük vd., 2002; Rakıcıoğlu vd., 2002; Oraman ve Unakıtan, 2006; Günden, 2008; Akpınar vd., 2008; Gül vd., 2008; Akbay vd., 2008; Akpınar vd., 2009; Günden and Thomas, 2012; Doğan vd., 2014; Uğur vd., 2014; Onur vd., 2017; Niyaz ve Demirbaş, 2018; Yüzbaşıoğlu, 2018). Ancak doğrudan sera sebzeleri tüketimini esas alan çalışmalar da yapılmamıştır.

Türkiye'de sera sebzeleri tüketimi zaman içerisinde ve bölgeler düzeyinde farklılık gösterebilecektir. Dolayısıyla farklı bölgelerde yapılacak araştırmalar sera sebzeçiliğine verilecek yön açısından da yararlı olabilecektir. Ayrıca yapılacak araştırmalar diğer bölgelerde yapılacak araştırmalar için örnek de teşkil edebilecektir.

Bu araştırmanın temel amacı, İzmir'in Konak, Karşıyaka ve Bornova ilçelerinde taze (yaş) sera sebze tüketimine yönelik hane halkı yapısını, tüketim eğilimlerini ve tercihlerini analiz etmektir.

2. MATERYAL ve YÖNTEM

2.1 Materyal

Bu araştırmanın hazırlanmasında birincil ve ikincil veri kaynaklarından yararlanılmıştır. Birincil veri kaynağını, İzmir'in Konak, Karşıyaka ve Bornova ilçelerindeki hane halklarıyla yüz yüze yapılan anket çalışmalarından elde edilen veriler oluşturmaktadır. İkincil veri kaynakları olarak ise, konu ile ilgili olarak yurtiçi ve yurtdışında daha önce hazırlanmış araştırma, makale, bildiri, inceleme ve tezlerden, ayrıca konu ile ilgili kurumların yayınladığı istatistikî verilerden yararlanılmıştır.

2.2 Yöntem

2.2.1 Verilerin Toplanmasında Kullanılan Yöntemler

İzmir'in Konak, Karşıyaka ve Bornova ilçelerindeki toplam hane halkı sayısı çalışmanın ana kitlesini oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına alınan ilçelere göre nüfus ve hane halkı sayıları Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1. Araştırma kapsamına alınan ilçelerde nüfus ve hane halkı sayısı (2016)

İlçeler	Toplam Nüfus	Hane Halkı Sayısı
Konak	370.662	129.491
Bornova	483.549	129.250
Karşıyaka	338.485	121.649
Toplam	1.192.696	380.390

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları-2016, Ankara

Araştırmada, hane halklarının örnekleme yöntemiyle bir kısmı ile görüşülmesinin uygun olacağına karar verilmiştir. Bu amaçla aşağıdaki oransal örnek hacmi formülünden yararlanılmıştır (Newbold, 1995).

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_{px}^2 + p(1-p)}$$

Formülde;

n = Örnek hacmi

N = Toplam hane halkı sayısı

p = Sera sebze tüketen hane halklarının oranı (Maksimum örnek hacmi için 0.5 alınmıştır)

σ_{px}^2 = Oranın varyansıdır.

Araştırmada %90 güven aralığı ile %7 hata payı esas alınarak hesaplama yapılmış ve kapsama alınacak hane halkı sayısı 139 olarak saptanmıştır. Her ilçede görüşülecek hane halkı sayısının belirlenmesinde, toplam hane halkı sayısı içerisinde ilçelerin payı esas alınmıştır. Buna göre; Konak'ta 47, Bornova'da 47 ve Karşıyaka'da 45 hane halkı ile görüşülmesine karar verilmiştir. Görüşülecek hane halklarının belirlenmesinde öncelikle mahalle ve sokak sayıları dikkate alınmıştır (Kenanoğlu Bektaş ve ark., 2010; Arslan ve ark., 2016). Konak'ta 113, Bornova'da 44, Karşıyaka'da ise 27 mahalle bulunmaktadır. Araştırmada her mahallede üç sokakta anket yapılması planlanmıştır. Bu yaklaşımla Konak ve Bornova ilçelerinden 16, Karşıyaka ilçesinden ise 15 mahalle rassal olarak belirlenmiştir.

Araştırma anketleri Ocak-Şubat 2018 yılında yapılmıştır. Araştırma anketleri sırasında hane halkı üyelerine öncelikle sera sebzesi konusundaki bilgi düzeyleri sorulmuş, daha sonra bu ürünlerin çeşitliliği ve kapsamı hakkında bazı genel bilgiler verilmiştir.

2.2.2 Verilerin Analizinde Kullanılan Yöntemler

Toplanan verilerin analizinde, öncelikle hane halklarının demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri ortaya konulmuş, daha sonra sera sebzeleri satın alma ve tüketim davranışları analiz edilmiştir.

Araştırmada hane halklarının sera sebzeleri satın alma ve tüketiminde önem verdikleri faktörlerin, gelecek eğilim ve beklentilerinin değerlendirilmesinde likert ölçeği kullanılmıştır. Likert ölçeğine göre, tutum ölçeğinde yer alan ifadeler beşli bir ölçeğe göre değerlendirilmiştir. Her sorunun yanında; Tamamen katılıyorum- Katılıyorum- Kararsızım- Katılmıyorum- Tamamen katılmıyorum biçiminde cevap ölçeği bulunmaktadır. Tutumun şiddeti uçlara doğru gidildikçe artmakta veya azalmaktadır (Bilgin, 1995).

Araştırmada hane halklarının sera sebzeleri tüketimine yönelik daha fazla bir bedel ödemeye razı olup olmadıkları da ortaya konulmuştur. Bu kapsamda öncelikle hane halklarının organik ya da iyi tarım uygulamalarıyla üretilmiş sera sebzeleri konusundaki bilgi düzeyi ve tüketip tüketmediği ortaya konulmuştur. Daha sonra güvenli sera sebzesi tüketimi için ödeme istekliliği ve kabul edilebilecek fiyat farkı incelenmiştir. Araştırmada hane halklarının bilmesi durumunda topraksız koşullarda üretilmiş sera sebzeleri tüketip tüketmeyeceği de ortaya konmuştur.

Araştırmada hane halklarının sera sebzeleri tüketimini etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin analizinde lojistik regresyon (logit) modellerinden yararlanılmıştır. Logit modelde bağımlı değişken kesiklidir ve tahmin edilen olasılık değerleri 0 ile 1 arasında değişmektedir. Kümülatif lojistik olasılık fonksiyonuna bağlı olan logit modeli aşağıdaki gibi ifade edilmektedir (Gujarati, 1995).

$$P_i = F(z_i) = F(\alpha + \beta X_i) = \frac{1}{1 + e^{-z_i}} = \frac{1}{1 + e^{-(\alpha + \beta X_i)}}$$

P_i = i'nci bireyin belirli bir seçeneği seçme olasılığı,

F = Kümülatif olasılık fonksiyonu,

$z = \alpha + \beta X_i$,

α = Sabit katsayı,

β = Her bir açıklayıcı (bağımsız) değişken için tahmin edilecek parametre,

X_i = i'nci bağımsız değişkeni ifade etmektedir.

Yukarıdaki denklemin yeniden düzenlenmesi ve eşitliğin iki tarafının doğal logaritmasının alınmasıyla aşağıdaki denklem elde edilmektedir;

$$L = \ln \left[\frac{P_i}{(1 - P_i)} \right] = z_i = \alpha + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \dots + \beta_n X_n$$

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Hane halklarının demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri Çizelge 2'de sunulmuştur. Görüşülen hane halkı üyelerinin %67.63'ünün kadın, %32.37'sinin erkek olduğu görülmektedir. Hane halkı üyelerinin yaşı 19-70 arasında değişmektedir. %31.66'sı 15-35 yaş aralığında, %46.76'sı ise 36-55 yaş aralığında bulunmaktadır. Hane halkı üyelerinin doğum yeri incelendiğinde; %63.31'inin il merkezinde, %28.78'inin ilçe merkezinde, %7.91'inin ise köy veya kasabada doğduğu görülmektedir.

Çizelge 2. Hane halklarının demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri

Özellikler	Sayı	%	
Cinsiyet	Kadın	94	67.63
	Erkek	45	32.37
Yaş dağılımı	15-35 yaş	44	31.66
	36-55 yaş	65	46.76
	56 yaş üstü	30	21.58
Ortalama yaş		43.72	
Doğum yeri	İl merkezi	88	63.31
	İlçe merkezi	40	28.78
	Köy/kasaba	11	7.91
Eğitim durumu	İlköğretim	42	30.21
	Lise	59	42.45
	Yükseköğretim	38	27.34
Ortalama eğitim süresi (yıl)		11.88	
Medeni durumu	Bekar	26	18.70
	Evli	102	73.38
	Eşinden ayrı	6	4.32
	Eşi vefat etmiş	5	3.60
Çalışma durumu	Çalışıyor	79	56.84
	Çalışmıyor	60	43.16
Çalışma alanı	Kamu	33	41.77
	Özel sektör	36	45.57
	Kendi işyeri	10	12.66
Meslek	Serbest meslek/esnaf	10	7.19
	Memur	33	23.74
	İşçi	36	25.90
	Öğrenci	8	5.76
	Ev hanımı	21	15.11
	Emekli	31	22.30
Konut sahipliği	Kendisinin	71	51.08
	Kira	44	31.65
	Kendisinin değil kirada ödemiyor	20	14.39
	Lojman	4	2.88
Hanedeki birey sayısı (kişi)	1-3	91	65.47
	≥4	48	34.53
Hanedeki ortalama birey sayısı		3.08	
Hane halkı yaş dağılımı	0-15 yaş	58	13.55
	16-30 yaş	109	25.47
	31-55 yaş	179	41.82
	55 yaş üstü	82	19.16
Hanenin aylık geliri (TL)	≤3500	51	36.69
	3501-5000	56	40.29
	≥5001	32	23.02
Hanenin ortalama aylık geliri (TL)		4554.32	
Aylık gıda harcaması (TL)	< 500 TL	28	20.14
	500-999 TL	64	46.04
	1000-1499	25	17.99
	≥ 1500 TL	22	15.83
Aylık gıda harcaması içinde sebze harcaması oranı (%)	< 10	1	0.72
	11-30	87	62.59
	31-50	38	27.34
	>50	13	9.35

Hane halkı üyelerinin %42.45'i lise mezunu, %27.34'ü üniversite mezundur. Hane halkı üyelerinin medeni durumu incelendiğinde; %73.38'inin evli, %18.70'inin ise bekar olduğu görülmektedir. Hane halkı üyelerinin %56.84'ü herhangi bir işte çalışmaktadır. Çalışmayan hane halkı üyelerinin emekli, ev hanımı veya öğrenci olduğu belirlenmiştir. Çalışan hane halkı üyelerinin çalışma alanı incelendiğinde; %45.57'sinin özel sektörde, %41.77'sinin kamu sektöründe çalıştığı, %12.66'sının ise kendine ait işyeri olduğu görülmektedir.

Hane halklarının nüfusu 1-9 kişi arasında değişmektedir ve ortalama 3.08 kişidir. Hane halkı nüfusunun %41.82'sini 31-55 yaş grubundaki bireylerin oluşturduğu görülmektedir. Hane halklarının %51.08'i kendisine ait konutta oturmaktadır.

Hane halklarının aylık geliri 1100-13000 TL arasında değişmektedir. Ortalama aylık gelir 4554.32 TL olarak hesaplanmıştır. Hane halkının %36.69'u 3500 TL ve altında, %40.29'u 3501-5000 TL arasında, %23.02'si ise 5001 TL ve üstünde aylık gelire sahiptir. Hane halklarının %62.59'unun gıda harcamalarının %11-30'unu sebze harcamasına ayırdıkları görülmektedir.

Görüşülen hane halklarının sebze satın alma ve tüketim özellikleri ile ilgili bilgiler Çizelge 3'de verilmiştir. Araştırma kapsamına alınan hane halklarının tamamı sebze tüketmektedir. Hane halklarının sebze tüketme nedeni olarak sağlıklı yaşam için gerekli olması (%89.93) gösterilmektedir. Hane halklarının sebze satın alma sıklıkları incelendiğinde; hane halklarının %44.60'ı haftada 2-3 kez sebze satın almaktadır. Hane halklarının sebze satın alımında çoğunlukla anne-baba dışındaki diğer aile bireylerinin tercihlerine (%46.04) önem verdikleri görülmektedir.

Hane halkları çoğunlukla hem öğlen hem de akşam (%54.68) sebze tüketmektedir. Ordu ili Kabataş ilçesinde yapılan bir çalışmada, ailelerin sebzeleri çoğunlukla akşam yemeğinde tükettiği belirlenmiş olup, ailelerin sosyo-ekonomik durumları ile sebze grubu yiyecekleri çoğunlukla tükettikleri öğünler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır (Onur vd., 2017).

Hane halklarının sebzelere uyguladığı işlemler incelendiğinde çoğunluğu (%89.21) sebzeleri dondurarak sakladıklarını belirtmiştir. Hane halklarının sebze üretiminin olmadığı dönemlerde bulunmasını sağlamak için (%63.31) sebzelere işlemler uyguladıkları görülmektedir. Yapılan bir çalışmada, ailelerin tümünün sebzeleri fiyatlarının pahalı olduğu, üretimin olmadığı dönemlerde bulunmasını sağlamak için ve tat-kıvam gibi özelliklerini uzun süre korumalarını sağlayabilmek için saklama işlemlerini uyguladıkları belirtilmiştir (Onur vd., 2017). Demirel (1997) araştırmasında; tüketicilerin %34.2'sinin turşu, %27.7'sinin reçel, %12'sinin salça ve %5.1'inin konserve yaparak sebze ve meyveleri sakladıkları saptanmıştır. Başka bir çalışmada, ailelerin %66.7'sinin sebzeleri dondurarak sakladıkları saptanmıştır (Işık, 1998). Kaya (2015) yaptığı çalışmada çalışan ve çalışmayan kadınların, sebzelere uyguladıkları saklama yöntemlerinden ilk sırada dondurucuda saklama olduğunu, ikinci sırada ise konserve yöntemlerini tercih ettiklerini saptamıştır.

Hane halklarının çoğunluğunun hem yazın, hem de kışın (%89.93) sebze satın aldığı görülmektedir. Sebze satın alma yeri olarak hane halklarının çoğunluğu semt pazarlarını (%92.09) tercih etmektedir.

Çizelge 3. Hane halklarının sebze satın alma ve tüketim özellikleri

Satın alma ve tüketim özellikleri		Sayı	%
Sebze tüketme nedenleri	Kanser riskini azaltır	5	3.60
	Sağlıklı yaşam için gereklidir	125	89.93
	Çok tüketirsem kendimi iyi hissediyorum	11	7.91
	Kabızlığı önlemek için	11	7.91
	Form tutmak için	18	12.94
Sebze satın alma sıklığı	Günlük	14	10.07
	Haftada 2-3 kez	62	44.60
	Haftada 1 kez	52	37.41
	15 günde bir	5	3.60
	Aylık	6	4.32
Sebze satın alımında tercih	Anne	31	22.30
	Baba	44	31.66
	Diğer aile bireyleri	64	46.04
Sebze tüketim zamanı	Sadece sabah	9	6.47
	Sadece öğle	6	4.32
	Sadece akşam	35	25.18
	Hem sabah hem öğle	18	12.95
	Hem öğle hem akşam	76	54.68
Sebzeleri işleme yöntemleri	Turşu	43	30.94
	Kurutma	35	25.18
	Salça	46	33.09
	Dondurarak saklama	124	89.21
	Konserve	28	20.14
Sebzelere uygulanan işlemleri yapma nedenleri	Fiyatlarının pahalı olduğu dönemlerde bol miktarda bulundurmak için	29	20.86
	Üretiminin olmadığı dönemlerde bulunmasını sağlamak için	88	63.31
	Bozulmasını engellemek için	52	37.41
	Tat-kıvam gibi özelliklerini uzun süre koruyabilmek için	32	23.02
Sebze satın alma dönemi	Karışım haline getirerek besin değerini arttırmak için	10	7.19
	Yaz	9	6.47
	Kış	5	3.60
Hanede sebze satın alan kişi	Hem yaz, hem kış	125	89.93
	Anne	60	43.17
	Baba	19	13.67
Sebze satın alma yeri	Diğer aile bireyleri	67	48.20
	Semt pazarı	128	92.09
	Manav	102	73.38
	Seyyar satıcı	27	19.42
	Süpermarket/Hipermarket	100	0.72
	Yakındaki işletmeler	35	25.18

Hane halklarının sera sebzesi tüketim özellikleri ile ilgili bilgiler Çizelge 4'de sunulmuştur. Görüşülen hane halkı üyelerine sera sebzeleri konusunda bilgisi olup olmadığı sorulduğunda %10.79'u hiç bilgisi olmadığını, %31.66'sı az bilgisi olduğunu belirtmiştir. Hane halkı üyelerinin %49.65'i ise bilgili veya çok bilgili olduğunu belirtmiştir.

Hane halklarının %71.22'sinin sera sebzesi tükettiği saptanmıştır. Hane halklarının sera sebzesi tüketmeme nedeni olarak sera sebzelerinin hormonlu olması (%65.00) ve kimyasal madde içermesi (%47.50) gösterilmektedir.

Çizelge 4. Hane halklarının sera sebzesi tüketim özellikleri

Tüketim özellikleri	Sayı	%	
Sera sebzesi hakkındaki bilgi düzeyi	Hiç bilgisi yok	15	10.79
	Az bilgisi var	44	31.66
	Kararsız	11	7.91
	Bilgili	56	40.29
	Çok bilgili	13	9.35
Sera sebzesi tüketme durumu	Tüketiyor	99	71.22
	Tüketmiyor	40	28.78
Sera sebzesi tüketmeme nedenleri	Kimyasal madde içermesi	19	47.50
	Mikrobiyolojik gelişme	6	15.00
	Hormonlu olması	26	65.00
	Katkı maddeleri içermesi	11	27.50
	GDO'lu olması	8	20.00
	Diğer	1	2.50
	<0.50 TL/kg	8	5.76
Sağlığa ve çevreye zarar vermeden üretilen sera sebzesi tüketimi için ödenebilecek fiyat farkı	0.50-0.99 TL/kg	28	20.14
	1.00-1.99 TL/kg	58	41.73
	?2.00 TL/kg	45	32.37
	Az bilgisi var	23	16.55
Organik sera sebzesi hakkında bilgi düzeyi	Çok bilgili	9	6.47
	Orta düzeyde bilgili	64	46.04
	Fikri yok	43	30.94
Organik sebze tüketme eğilimi	Tüketiyor	110	79.14
	Tüketmiyor	29	20.86
İyi tarımla üretilen sera sebzesi hakkında bilgi düzeyi	Az bilgisi var	18	12.95
	Çok bilgili	13	9.35
	Orta düzeyde bilgili	75	53.96
İyi tarımla üretilen sebzeleri tüketme eğilimi	Fikri yok	33	23.74
	Tüketiyor	88	63.31
Topraksız ortamda üretildiğini bilmesi durumunda tüketme eğilimi	Tüketmiyor	51	36.69
	Evet	42	30.22
	Hayır	97	69.78

Sağlığa ve çevreye zarar vermeden üretilen sera sebzesi tüketimi için hane halklarının ne kadar fiyat farkı ödeyebilecekleri sorulduğunda %41.75'inin 1-1.99 TL, %32.37'sinin 2 TL ve üzerinde, %20.14'ünün 50 kuruş-99 kuruş, %5.76'sının ise 50 kuruştan az fiyat farkı ödeyebileceği görülmektedir.

Hane halkı üyelerine organik sera sebzesi konusunda bilgisi olup olmadığı sorulduğunda %46.04'ü orta bilgili olduğunu belirtmiştir. Hane halklarının %79.14'ünün organik sebze tüketme eğiliminde olduğu saptanmıştır.

Hane halkı üyelerine iyi tarımla üretilen sera sebzesi hakkında bilgisi olup olmadığı sorulduğunda %53.96'sı orta düzeyde bilgili olduğunu belirtmiştir. Hane halklarının %63.31'inin iyi tarımla üretilen sebze tüketme eğiliminde olduğu saptanmıştır.

Hane halkı üyelerine topraksız ortamda üretildiğini bilmesi durumunda sera sebzelerini tüketip tüketmeyeceği sorulduğunda %69.78'i tüketmeyebileceğini belirtmiştir.

Görüşülen hane halkı üyelerine tüketse de tüketmese de sera sebzeleri ile ilgili hususlara ne derece katıldıkları sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Çizelge 5'de sunulmuştur. Çizelgeye göre görüşülen hane halkı üyeleri sera sebzelerinin hormonlu olduğunu ve sera sebzelerinin üretiminde aşırı ilaç kullanımını olduğunu düşünmektedir. Bu sonuç sera sebzelerinin sağlıklı olmadığı düşünülse de yine de tüketildiğini göstermektedir. Ayrıca hane halkı üyeleri, sera sebzelerinin açıkta üretilen sebzelere göre daha yüksek fiyatla satıldığını düşünmektedir.

Çizelge 5. Hane halklarının sera sebzelerine yönelik bazı hususlara katılma durumu

Hususlar	Hiç önemli değil (1)		Önemli değil (2)		Kararsız (3)		Kısmen önemli (4)		Kesinlikle önemli (5)		Ort.
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Sera sebzelerinin hormonlu olduğunu düşünüyorum.	7	5.04	10	7.19	18	12.95	38	27.34	66	47.48	4.04
Seralarda üretilen sebzelerde aşırı ilaç kullanılmaktadır	2	1.44	6	4.32	34	24.46	49	35.25	48	34.53	3.97
Sera sebzeleri mümkün olduğu kadar az tüketilmelidir.	7	5.04	15	10.79	28	20.14	48	34.53	41	29.50	3.72
Serada üretilen sebzelerin lezzeti açıkta üretilen sebzelerden daha azdır.	13	9.35	14	10.07	29	20.86	42	30.22	41	29.50	3.60
Sera sebzelerinin kış aylarında tüketilmesi sağlığa daha çok zarar verir.	16	11.51	12	8.63	37	26.62	39	28.06	35	25.18	3.57
Serada üretilen sebzelerin şekli daha düzgündür.	18	12.95	17	12.23	37	26.62	22	15.83	45	32.37	3.42
Sera sebzelerini tüketmek kanser riskini artırır.	12	8.63	11	7.91	50	35.97	41	29.50	25	17.99	3.41
Serada üretilen sebzeler daha iyi görünümlüdür.	19	13.67	17	12.23	44	31.65	26	18.71	33	23.74	3.27
Sadece organik sera sebzeleri sağlığa zararsızdır.	28	20.14	16	11.51	52	37.42	15	10.79	28	20.14	2.99
Sera sebzeleri açıkta üretilen sebzeler kadar zararsızdır.	48	34.53	22	15.83	48	34.53	14	10.07	7	5.04	2.36
Sera sebzeleri açıkta üretilen sebzelerden daha ucuzdur.	82	59.00	11	7.91	27	19.42	11	7.91	8	5.76	1.94

Görüşülen hane halkı üyelerine sera sebzesi tüketiminde hangi faktörlere önem verdikleri sorulmuştur. Alınan yanıtlara göre hane halkı üyeleri sera sebzesi tüketim tercihlerinde tazelik, tat, lezzet ve hijyene öncelik vermektedir (Çizelge 6).

Hane halkı üyeleri sera sebzesi satın alırken sebzelerin tazeliğine, sağlık açısından güvenli olmasına, ilaç, hormon ve katkı maddesi taşınamasına önem vermektedir (Çizelge 7).

Hane halkı üyeleri sera sebzesi satın alacakları yerin seçiminde sağlık şartlarının uygun olmasına, ürünlerin taze olmasına ve ürünleri seçerek alabilme imkanının olmasına öncelik vermektedir (Çizelge 8).

Hane halklarının sera sebzelerini satın aldıkları yerler incelendiğinde, sera sebzelerini birden fazla kanaldan temin edebildiği saptanmıştır. Sera sebzelerinin çoğunlukla semt pazarından satın alındığı (%90.91), bunu sırasıyla manav (%74.75), süpermarket/hipermarketler (%72.73), yakındaki işletmeler (%24.24) ve seyyar satıcıların (%19.19) izlediği görülmektedir.

Çizelge 6. Hane halklarının sera sebzesi tüketiminde çeşitli faktörlere verdiği önem düzeyi

Faktörler	Hiç önemli değil (1)		Önemli değil (2)		Kararsız (3)		Kısmen önemli (4)		Kesinlikle önemli (5)		Ort.
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Tazelik	5	5.05	3	3.03	6	6.06	16	16.16	69	69.70	4.42
Tat ve lezzet	4	4.04	5	5.05	11	11.11	21	21.21	58	58.59	4.25
Hijyen	2	2.02	5	5.05	8	8.08	19	19.19	65	65.66	4.14
Koku	9	9.10	5	5.05	13	13.13	26	26.26	46	46.46	3.96
Aile bireylerinin isteği	6	6.06	5	5.05	16	16.16	33	33.33	39	39.40	3.95
Kendi isteği	4	4.04	8	8.08	11	11.11	42	42.43	34	34.34	3.95
Şekil	11	11.11	7	7.07	11	11.11	29	29.30	41	41.41	3.83
Besin değeri	7	7.07	14	14.14	24	24.24	28	28.28	26	26.27	3.53
Tüketim kolaylığı	6	6.06	13	13.13	33	33.33	22	22.22	25	25.26	3.47
Üretildiği bölge	14	14.14	16	16.16	29	29.29	19	19.19	21	21.22	3.17
Alışkanlık	16	16.16	8	8.08	22	22.22	35	35.35	18	18.19	3.13

Çizelge 7. Hane halklarının sera sebzesi satın alırken çeşitli faktörlere verdiği önem düzeyi

Faktörler	Hiç önemli değil (1)		Önemli değil (2)		Kararsız (3)		Kısmen önemli (4)		Kesinlikle önemli (5)		Ort.
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Tazelik	-	-	3	3.03	1	1.01	10	10.10	85	85.86	4.79
Sağlık açısından güvenli olması	1	1.01	1	1.01	5	5.05	7	7.07	85	85.86	4.76
İlaç, hormon ve katkı maddesi içermemesi	-	-	-	-	5	5.05	16	16.16	78	78.79	4.74
Hijyen	-	-	1	1.01	6	6.06	14	14.14	78	78.79	4.71
Tat ve lezzet	1	1.01	1	1.01	3	3.03	20	20.20	74	74.75	4.67
Koku	4	4.04	1	1.01	6	6.06	20	20.20	68	68.69	4.48
Doğal-ekolojik olması	5	5.05	2	2.02	8	8.08	28	28.28	56	56.57	4.29
Şekil	4	4.04	5	5.05	8	8.08	24	24.24	58	58.59	4.28
Besin değeri	2	2.02	3	3.03	17	17.17	20	20.20	57	57.58	4.28
Son kullanma tarihi	15	15.15	12	12.12	8	8.08	15	15.15	49	49.50	3.72
İçerik	9	9.09	17	17.18	20	20.20	12	12.12	41	41.41	3.60
Fiyat	12	12.12	9	9.09	17	17.17	34	34.34	27	27.28	3.56
Tüketim kolaylığı	10	10.10	14	14.14	22	22.22	20	20.20	33	33.34	3.53
Yerel pazardan satın alınabilmesi	7	7.07	9	9.10	17	17.17	33	33.33	33	33.33	3.77
Manavdan satın alınabilmesi	14	14.14	7	7.07	22	22.22	29	29.29	27	27.28	3.48
Marketten satın alınabilmesi	19	19.19	9	9.09	30	30.30	23	23.23	18	18.18	3.12
Etiketlendirilmiş olması	22	22.22	21	21.21	11	11.11	16	16.16	29	29.30	3.09
Markası	21	21.21	16	16.16	19	19.19	22	22.22	21	21.22	3.06
Üretildiği bölge	22	22.22	17	17.17	18	18.18	18	18.18	24	24.25	3.05
Ambalajı	16	16.16	26	26.26	16	16.16	23	23.23	18	18.19	3.01
Ambalajlı olması	26	26.26	18	18.18	20	20.20	14	14.14	21	21.22	2.86
Etiketleme	31	31.31	14	14.14	18	18.18	17	17.17	19	19.20	2.79
Ambalajsız olması	29	29.29	19	19.19	21	21.21	19	19.19	11	11.12	2.64
Büyüklüğüne göre ayrılmış olması	26	26.26	26	26.26	21	21.21	11	11.11	15	15.16	2.63
Karışık olması	29	29.29	30	30.30	18	18.18	17	17.17	5	5.06	2.38

Çizelge 8. Hane halklarının sera sebzesi satın alma yerini belirlerken çeşitli faktörlere verdiği önem düzeyi

Faktörler	Hiç önemli değil (1)		Önemli değil (2)		Kararsız (3)		Kısmen önemli (4)		Kesinlikle önemli (5)		Ort.
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Sağlık şartları-temizlik	-	-	1	1.01	4	4.04	10	10.10	84	84.85	4.79
Ürün tazeliği	1	1.01	-	-	3	3.03	14	14.14	81	81.82	4.76
Seçerek alabilme	-	-	-	-	7	7.07	24	24.24	68	68.69	4.62
Ürün ve fiyat çeşitliliği	3	3.03	-	-	11	11.11	21	21.21	64	64.65	4.44
Alışkanlık	3	3.03	7	7.07	10	10.10	37	37.37	42	42.43	4.09
Yakınlık	7	7.07	6	6.06	26	26.27	25	25.25	35	35.35	3.76
Diğer alışverişleri de yapabilme	13	13.13	5	5.05	19	19.20	28	28.28	34	34.34	3.66
Eve yakın olması	8	8.08	14	14.15	20	20.20	25	25.25	32	32.32	3.60
Personel ve hizmet kalitesi	16	16.16	14	14.15	12	12.12	23	23.23	34	34.34	3.45
Ucuzluk	11	11.11	14	14.15	19	19.19	29	29.29	26	26.26	3.45
İndirim ve promosyon	23	23.23	18	18.19	15	15.15	20	20.20	23	23.23	3.02
Kredi kartı kullanımı	29	29.29	19	19.19	22	22.22	11	11.11	18	18.19	2.70

Hane halklarının yaz ve kış aylarında tükettikleri sebze miktarları Çizelge 9'da verilmiştir. Görüldüğü gibi hane halklarının yazın en fazla tükettikleri sebzeler sırasıyla; yeşil soğan, karpuz, domates ve kavundur. Yazın en fazla fiyatı bürülce ve taze fasulye için ödemektedirler. Kışın en fazla tükettikleri sebzeler ise sırasıyla; domates, biber ve hiyardır. Kışın en fazla fiyatı taze fasulye, karpuz, bürülce, bakla, bezelye ve domates için ödemektedirler.

Çizelge 9. Hane halklarının yaz ve kış aylarında tükettikleri ortalama sebze miktarları ve ödenen fiyatlar

Sebzeler	Yaz		Kış	
	Miktar (kg/hafta)	Fiyat (TL/kg)	Miktar (kg/hafta)	Fiyat (TL/kg)
Domates	2.80	2.18	1.46	4.05
Hıyar	1.77	1.97	1.14	3.08
Karpuz	4.45	2.36	0.13	5.50
Biber	1.67	2.46	1.24	3.98
Patlıcan	1.61	2.44	1.10	3.75
Kavun	2.51	3.01	0.22	4.71
Fasulye	1.31	3.43	1.00	6.70
Kabak	1.13	2.22	0.84	3.45
Marul	1.24	1.63	1.15	2.21
Bakla	0.79	3.42	0.52	4.25
Roka	1.22	1.32	1.13	1.30
Yeşil soğan	10.13	2.11	0.95	3.09
Turp	0.73	2.19	0.78	2.46
Pazı	0.75	1.77	0.74	2.62
Börülce	1.08	4.10	0.57	5.34
Bezelye	1.18	3.55	0.88	5.20

Araştırmada hane halklarının sera sebzesi tüketimini etkileyen faktörleri ortaya koymak amacıyla lojistik regresyon modeli oluşturulmuştur. Modelde kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenlere yönelik tanımlayıcı istatistikler Çizelge 10'da verilmiştir.

Çizelge 10. Tanımlayıcı istatistikler

Bağımlı Değişken	Ölçek	Tanım	Sayı	%
Tüketicilerin sera sebzesi tüketme durumu	Kesikli	0: Hayır	40	28.80
		1: Evet	99	71.20
Açıklayıcı Değişkenler				
Yaş	Kesikli	1: 15-35	44	31.70
		2: 36-55	65	46.80
		3: ≥ 56	30	21.60
Eğitim	Kesikli	1: İlköğretim	42	30.20
		2: Lise	60	43.20
		3: Yükseköğretim	37	26.60
Çalışma durumu	Kesikli	0: Çalışmıyor	60	43.20
		1: Çalışıyor	79	56.80
Doğum yeri	Kesikli	0: İl veya ilçe merkezi	128	92.10
		1: Köy/kasaba	11	7.90
Sera sebzesi bilgi düzeyi	Kesikli	0: Bilgisi yok	70	50.40
		1: Bilgisi var	69	49.60
Hanedeki birey sayısı (kişi)	Kesikli	0: 1-3	91	65.50
		1: ≥ 4	48	34.50
Hane halkı geliri (TL)	Kesikli	0: ≤ 3500	51	36.69
		1: ≥ 3501	88	63.31

Araştırmada oluşturulan lojistik regresyon modeline ilişkin sonuçlar Çizelge 11'de sunulmuştur.

Çizelge 11. Lojistik regresyon modeli sonuçları

Açıklayıcı Değişkenler	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I.for EXP(B)	
							Lower	Upper
Yaş	.003	.394	.000	1	.993	1.003	.463	2.172
Eğitim	.770	.502	2.350	1	.125	2.160	.807	5.782
Çalışma durumu	2.475	.644	14.752	1	.000*	11.882	3.360	42.016
Doğum yeri	-1.025	.935	1.202	1	.273	.359	.057	2.243
Sera sebzesi bilgi düzeyi	.248	.624	.158	1	.691	1.281	.377	4.354
Hanedeki birey sayısı	1.376	.712	3.733	1	.053**	3.960	.980	15.995
Hane halkı geliri	2.879	.747	14.843	1	.000*	17.795	4.114	76.978
Constant	-3.630	1.944	3.488	1	.062	.027		
Variables in the Equation								
	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)		
Constant	.906	.187	23,397	1	.000	2,475		
Model Summary								
Step	-2 Log likelihood		Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square				
1	90,707 ^a		.422	.603				

Model DSO oranı: $(89+30) / 139 = 0.86$

Modelin uyum iyiliğini test etmek amacıyla Hosmer-Lemeshow testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre (Ki-kare: 6.132, sd:8, $p(0.632) > 0.05$) model uyum iyiliği testini geçmiştir.

Modelde açıklayıcı değişkenlerin önemli olup olmadığı test edilmeden önce modelin istatistiksel olarak önemli olup olmadığı test edilmelidir. Bu aşamada aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

H0: Bazı değişkenlerin sera sebzesi tüketme olasılığı üzerinde etkileri yoktur.

H1: En az bir değişkenin sera sebzesi tüketme olasılığı üzerinde etkisi vardır.

Elde edilen sonuçlara göre modelin $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı olduğu tespit edilmiştir ve H0 hipotezi reddedilmiştir. Model tarafından doğru olarak tahmin edilen birimlerin oranını gösteren Doğru Sınıflama Oranı (DSO) %86 olarak bulunmuştur. Bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasında (Cox & Snell R Square=0.422) %42.2 oranında bir ilişki vardır.

Hane halklarının sera sebzesi tüketme olasılığını bireyin çalışıyor olması, ailesindeki birey sayısı ve hane halkının geliri pozitif yönde etkilemektedir. Sera sebzesi tüketme olasılığını bireyin çalışıyor olması 11.88 kat; hanedeki birey sayısının üçün üzerinde olması 3.96 kat; hane halkı gelirinin 3500 TL'nin üzerinde olması ise 17.80 kat arttırmaktadır. Hane halklarının sera sebzesi tüketme olasılığını yaşları, eğitimleri, doğum yerlerinin kentte ya da kırsalda olması ve sera sebzesi hakkında bilgi sahibi olup olmamaları etkilememektedir.

4.SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlarına göre, görüşülen hane halkı üyelerinin %49.64'ünün sera sebzeleri konusunda bilgili veya çok bilgili olduğu belirlenmiştir. %31.65'i az bilgili olduğunu belirtmiştir. Hane halkları sera sebzelerinin sağlıklı olmadığını düşünse de tüketimini sürdürmektedir. Hane halklarının %71.22'si sera sebzesi tüketmektedir. Hane halklarının sera sebzesi tüketiminde dikkate aldıkları en önemli kriter tazeliğidir. Bunu sırasıyla hijyen, tat ve lezzet izlemektedir. Hane halklarının sera sebzesi tüketme olasılığını bireyin çalışıyor olması, ailesindeki birey sayısı ve hane halkının geliri pozitif yönde etkilemektedir. Sera sebzeleri çoğunlukla yerel pazarlardan satın alınmaktadır. Ayrıca manavlar ve süper/hipermarketler de önemli ölçüde tercih edilmektedir.

Sebzelerin insan sağlığına önemli yararları vardır. Bu nedenle hane halklarını daha fazla sebze tüketmenin sağlığa yararları hakkında bilgilendirmek için günümüzün iletişim ve pazarlama kanallarının çeşitliliğinden faydalanmak gerekmektedir. Sebze tüketiminin artırılması açısından bu konuda bilgilendirme büyük önem taşımaktadır. Türk aile sisteminde mutfak işlerinde genellikle kadın rol almaktadır. Bu yönde eğitime önem verilmeli, besin ve beslenmeye ilişkin bir bilinç oluşturulmana ilişkin çalışmalar sürdürülmelidir.

Tüketicilere gelişmiş sera sebze güvenliği konusunda gerekli bilgi ve eğitimin verilmesi de gerekmektedir. Tüketicilerin sera sebzesi satın alırken en iyi kararı verebilmeleri için fiyat, çeşitlilik ve yetiştirme yöntemi hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır. Tüketime sunulan tüm sera sebzeleri için gıda güvenliği sertifikası hazırlanmalıdır. Kolay anlaşılması için sertifikalar basit bir şekilde düzenlenmelidir.

Sera sebzeleri tüketicilere ambalajlı sunulmalı ve içeriği konusunda bilgilendirici etiket taşınmalıdır. Tüketicilerin sebzelere yönelik kalite bilinci artırılmalı, kalite-fiyat ilişkisi tüketicilere de yansıtılmalıdır. Organik ve iyi tarımla üretilen sebze tüketiminin artırılabilmesi için, tüketicilerin sertifikalı ve etiketli ürünleri tercih etmesi yönünde bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

Yerel pazarlar sera sebzeleri için en önemli perakende satış noktaları olduğundan, geleneksel pazarlama sisteminin verimliliği ve temizliği kamu kurumları tarafından izlenmeli ve kontroller artırılmalıdır. Manav reyolları tüketici tercih ve beklentilerine göre güçlendirilmelidir. Marketlerden sera sebze temini açısından ise, yerel pazarlarda ihtiyaca cevap veremeyen ürünlerin temini, hijyen ve temizlik koşulları, kredi kartı kullanımı, diğer alışveriş ürünlerinin birlikte alınabilme imkanı, ulaşım kolaylığı ve göreceli olarak fiyat esneklikleri yüksek olan ürünleri her zaman bulabilme gibi unsurlara önem verilmelidir.

Sera sebzesi tüketimine yönelik araştırmalar artırılmalı ve elde edilecek sonuçlar üreticiler ve girişimciler tarafından değerlendirilmelidir. Bu şekilde tüketici tercihlerini dikkate alan pazarlama yaklaşımları ile sebzelerin hangilerine ne miktarda ve hangi şekilde talep olduğunun belirlenmesi ve buna göre üretimin planlanması sağlanmış olacaktır. Bunun yanında, tarımsal üretim planlaması yapılarak sera sebze türlerinin hangi bölgede, ne kadar üretileceği saptanmalıdır. Bu amaçla sera sebze haritası oluşturulmalıdır. Üretilen sera sebzelerinde kalite ve verimi arttırabilmek için üreticilerin sertifikalı tohum ve fide kullanmaları teşvik edilmelidir. Ayrıca, programlı, kaliteli ve talebe yönelik üretim yapılabilmesi için sözleşmeli üretim sistemi de desteklenmelidir.

Sera sebze üretimi ve pazarlamasında etkisi olabilecek kooperatif ve üretici birliklerinin kurulması ve işletilmesi özendirilmelidir. Sera sebze üreticilerine finansal destek sağlayabilecek programlar geliştirilmeli ve uygulamaya aktarılmalıdır. Uluslararası piyasalarda kalıcı olabilmek ve yeni pazarlara girebilmek için, Türk sera sebze ürünlerinin etkili reklam ve tanıtımı yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akbay, C. ve Özcan, D., 2008, *Türkiye'de Ailelerin Sosyo-Ekonomik ve Demografik Gruplar İtibariyle Sebze Tüketiminin Ekonomik Analizi*, 8. Türkiye Tarım Ekonomisi Kongresi, 25-27 Haziran, Bursa.
- Akpınar, M. G., Özkan, B., Kızılay, H. ve Ceylan, R.F., 2008, *Tüketicilerin Yaş Meyve Sebze Tedarik Kanalı Seçiminde Etkili Faktörler*, 8. Türkiye Tarım Ekonomisi Kongresi, 25-27 Haziran, Bursa, 493-493.
- Akpınar, M.G., Özkan, B., Oral, M.A. ve Kızılay, H., 2009, *Tüketicilerin Yaş Meyve Sebze Tedarik Kanalı Seçimi, Modern (Süper-Hipermarket) Perakendeciler*, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 22(2):211-221.
- Altunışık, R., Özdemir, Ş. ve Torlak, Ö., 2001, *Modern Pazarlama. Değişim Yayınları, Adapazarı.*
- Arslan, H., Engindeniz, S., Çınar, G., 2016, *İzmir İli Kentsel Kesiminde Odun Dışı Bitkisel Orman Ürünleri Tüketiminin Analizi Üzerine Bir Araştırma*, E.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, 53(3):251-257.
- Bilgin, N., 1995, *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar, Sistem Yayıncılık, Ankara.*
- Büyükk, C., Sayılı, M., Esengün, K. ve Hudson, D.M., 2002, *Tüketicilerin Yaş Meyve ve Sebze Satın Alma Yerleri Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Tokat İli Örneği*, Türkiye V. Tarım Ekonomisi Kongresi, 18-20 Eylül 2002, Erzurum, 225-228.
- Demirel, N.Y., 1997, *Antalya İli Merkez İlçede Farklı Sosyo- Ekonomik Düzeydeki Kadınların Yiyecek Hazırlama, Pişirme ve Saklamaları Üzerine Bir Araştırma*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Doğan, H.G., Onurlubaş, H.E. ve Kızıllarlan, H., 2014, *Edirne İli Keşan İlçesinde Yaşayan Tüketicilerin Meyve Sebze Tüketim Yeri Tercihleri ve Bunu Etkileyen Faktörler*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Dergisi, 12(2):13-27.
- Gujarati, N.D., 1992, *Essential of Econometrics*, Mc Graw Hill, New York.
- Gül, M., Yılmaz, H. ve Akpınar, M.G., 2008, *Yaş Meyve Sebze Tüketim ve Harcama Yapısı: Adana İli Örneği*, VIII. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, Bursa, 133-144.
- Günden, C. and Thomas, T., 2012, *Assessing Consumer Attitudes Towards Fresh Fruit and Vegetable Attributes*, Journal of Food, Agriculture & Environment, 10(2):85-88.
- Işık, N., 1998, *Karamandan Yurt Dışına Giden Ailelerin Beslenme Alışkanlıkları*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü(Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Kaya, P.S., 2015, *Samsun İlinde, Çalışan ve Çalışmayan Kadınların, Evde Besin Hazırlama ve Hazır Gıda Tüketim Durumları*, Turkish Journal of Family Medicine & Primary Care, 9(1):1-5.
- Kenanoğlu Bektaş, Z., Miran, B., Uysal, Ö., Günden, C. ve Cankurt, M., 2010, *Dondurulmuş Gıda Ürünlerine Yönelik Tüketici Tercihleri: İzmir İli Örneği*, E.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, 47(3):211-221.
- Newbold, P., 1995, *Statistics for Business and Economics*. Prentice-Hall International, New Jersey.
- Niyaz, Ö.C. and Demirbaş, N., 2018, *Analysis of Factors Influencing the Opinions of Fresh Fruits and Vegetables Consumers on Food Safety*, Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi, 33:14-23.
- Onur, N., Sarper, F. ve Onur, F., 2017, *The Cases of Consuming Vegetables and Fruit of the Families in Different Socio-Economic Levels*, Journal of Tourism and Gastronomy Studies 5(1):105-123.
- Oraman, Y. ve Unakıtan, G., 2006, *Türkiye'de Organik Meyve ve Sebze Tüketim Eğilimlerinin Belirlenmesi*, Türkiye VII. Tarım Ekonomisi Kongresi, Antalya.
- Rakıcıoğlu, N., Fidançı, G. ve Kırıl, S., 2002, *Sebze ve Meyve Tüketimine Etki Eden Etmenlerin Saptanmasına Yönelik Bir Çalışma*, Beslenme ve Diyet Dergisi, 31(1):18-31.

- TÜİK, 2018, *Bitkisel Üretim İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr; Erişim Tarihi:20.06.2018.*
- TÜİK, 2017, *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları-2016, Ankara, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr; Erişim Tarihi:20.06.2017.*
- Tüzel, Y., Gül, A., Daşgan, H.Y., Öztekin, G.B., Engindeniz, S. ve Boyacı, H.F., 2015, *Örtüaltı Yetiştiriciliğinde Değişimler ve Yeni Arayışlar, TMMOB Türkiye Ziraat Mühendisliği VIII. Teknik Kongresi, 12-16 Ocak 2015, Ankara, 685-709.*
- Uğur, A., Gök, Y. and Uğur Gök, H., 2014, *Impact of Socio-Cultural and Economic Factors on Vegetable Consumption Behaviours: Case of Giresun Province, Turkey, Food Sci. Technol, Campinas, 34(4):688-693.*
- Yüzbaşıoğlu, R., 2018, *Bireylerin Organik Sebze-Meyve Tüketimini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi (Tokat İli Merkezi Örneği), Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi 5(4):433-439.*